

ՅԵՆԱՐԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԸ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՏԱԳԷՍԵԱՆ

Եօթը Մայիս 1959-ին, կիպրահայ մամուլի հերթական զինուոր մը՝ Յենարան շաբաթերթը կը կատարէ իր ծննդոցը եւ «Զրոյց ընթերցողներուն հետ» կարճառօտ վերտառութեամբ կը յայտարարէ։—

«Ա.— Սովորաբար նոր թերթ հրատարակող մը առաջին թիւով կը բացատրէ իր նպատակը եւ ուղեգիծը։ Մենք այդ սովորութենէն կը շեղինք եւ կը յայտարարենք, թէ ընթերցողները մեր ուղղութիւնը պիտի տեսնեն իրարու յաջորդող թիւերու բովանդակութեան մէջ։

«Բ.— Ինչպէս որ մասնաւոր ծանուցումով մը յայտնեցինք՝ մեր ծաւալը փոքր է։ Փոխանակ մեծ ծաւալով սկսելու եւ ապա փոքրանալու՝ յարմար գտանք փոքրէն սկսիլ եւ ապա մեծնալ, եթէ կարելի ըլլայ։ Ներկայիս ՅԵՆԱՐԱՆԻ հաճելի առաւելութիւնը սա է որ իր ընթերցողներուն ձանձրոյթ չի պատճառեր... :

«Գ.— Բանաւոր գտանք մեզի եղած դիտողութիւնները, թէ քիչ ժամանակ տուած ենք բաժանորդագրութեան համար։ Ուրեմն, մինչեւ Մայիսի վերջը յաւելուածական օրինակներ պիտի ունենանք, եւ նոյն պայմանով (1-45 թիւ 1 ռսկի) բաժանորդ պիտի արձանագրենք փափաքողները։ Յունիսէն սկսեալ բաժնեգինը պիտի որոշուի թիւը 25 միլ. հաշուելով։

«Դ.— Շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն, ինչպէս նաեւ իրենց շնորհաւորութիւններն ու մաղթանքները մեզի հասցնողներուն»⁽¹⁾։

Թերթը ունի հայերէն եւ անգլերէն վերնագիրներ. անգլերէնով նշուած են այլ մանրամասնութիւններ՝ «Armenian Weekly. Proprietor : Setrak Guebenlian, 63 Victoria Road, Nicosia», իսկ հայերէնով՝ «Արտօնատէր՝ Սեդրակ Կեպենլեան»։ Բաժանորդագրութեան սակ նըշանակուած է՝ Անգլիա եւ Միջին Արեւելք՝ 30 շիլին, այլ երկիրներ՝ 5 տոլար։

Եռասիրենեակ Յեմարանը կ'օգտագործէ 10 եւ 8 չափի հայերէն Պարզ եւ Արամեան, ինչպէս նաեւ անգլերէն զանազան տառատեսակներ:

Թերթին չորրորդ թիւի հրատարակութեան կը յաջորդէ չուրջ երկամսեայ դադար մը տպարանի փոխադրութեան եւ տեղաւորման իբրեւ հետեւանք⁽²⁾:

Յեմարանի հանդէպ հետաքրքրութիւնը կ'աճի. մարդիկ խումբազրութեան կը դիմեն թերթին ծաւալը կրկնապատկելու փափաքով,

ՅԵՆԱՐԱՆ

HENARAN
Armenian Weekly
31, Kallipolis Road, Nicosia (Cyprus)
P. O. N. 228 Tel. 2222
Proprietor: SETRAK GUERENJIAN

ԿԱՐԱԹԱԾԵՐԾ

Արտատպւո՞ր
Ս. ԿԵԼԵՆԿՆԱՆ

21, Բալիֆոլի Գոթթը, Կիպրոս
Համախոսք 254 Թիֆ. 2505

Ա. Երբան Թի. 16 Vol. I No. 16

10th December 1959

10 Դեկտեմբեր 1959

ՀԱՍՏԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆՆԾ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ՀԱՌՈՐՑ ԳԱՐԱԳԱՆ

Ինչպե՞ս գիտենք, Կիպրոսի Համաժողովարդին մէջ կոյ հայտատարութեանց հարց մըն ալ, որուն վրայ առեւն առեւն խառնեցաւ ալ գրաւեցաւ:

Սպասեցինք որ այդ հարցին շուրջ պայտաճանախան խառն Բ. Լանի, բայց այժմ արտաշուշտաւ եւս համար, Կիպրոսի ի՞նչ կարեւորութեան և յարմարութեան կարգով բանակցութեանց առարկայ չ'ըլլան հարցերը, բայց հայտատարութեան խնդիրն ալ նոսր կարեւոր չէ և անոր մասին արտաքին քաղաքական աղետադրեալ կան, մեծ անձնութեամբ:

Կը Լանի և կը Կեօնեանք որ ապագային միայն ոչ-անոց լիարժեք անդ իրաւահայտանքներ չեն: Կան նաև բաւ անդ լիարժեք, որոնք անձնական կամ առանձնային կերպով Կիպրոսի հաստատում են եւ մտահոգ են, ի՞նչ իրենց նկատմամբ ի՞նչ կը խորհի Անգլիան և ի՞նչ գերաբերում մ'պիտի աճե՞նաւ համարապատասխան Կիպրոսը մտքով: Կարողա՞նք ասել:

Հայտատարութեան հարցով հետաքրքրուողներուն և մտահոգողներուն մէջ ի՞նչ կ'սկսի ամենամեծ թիւք կը ներկայացնեն: Նախ կու գան հայ կուտով: Գրաւորներն, որոնք վրայ կ'ընեն իրենց կամ հանդ առեւն կուտով: Տարբեր չկայ որ Անգլիան Կիպրոսին մեկնելու առաջ և մեկնելու յետոյ ալ այդ պիտի ընեն: Այսպէս ի՞նչ կ'ընեն և հայտատարութեան առարկայ չ'ըլլան արդե՞ս: Անոնցմէ վերջը կու գան թէ Հայերը, որոնք քաղաքական այլ չեն, իրենց ցոյցով միայն մը մէջ հաստատում մտադրի: Երեւոյն արտաքինութեանց համաձայն անդ իրաւահայտանք կ'ընեն: Անոնցմէ անմեղ, ալ իսկ այն ներքին և հասկնալի մտածումներով, մասնաւորապէս անմեղ, շարժառիթներով, Կիպրոսի կը մեկնին Անգլիան կամ անդ: Գոյթմտաւորութիւն կուտարութեանը, կը անանենք որ ստորադաս և որմտական մէկ: Գիտութեան կ'ընում ի՞նչ այդ պիտի ընեն:

Մեծամտաւորութեան կը կոչեն անմեղ որ եր Թան և պիտի Թան՝ կամ ալ այդպէս ընել որ յարմար գտնելով և կամ մեկնելու և ուրիշ անց հաստատուելու, միտարարութեան ձեռն առն: Այսպիսի անգլիապատասխանութեան համար չենք գիտարար ի՞նչ ի՞նչ կը խորհին Անգլ. և խոստովանելով, որ այդ մեղքը

Հարաւորութեան՝ Երբան Թի. 16

ՆԱԽԱԳԱՀԱՅԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ամառային Տը. Ծ. Բիշի, Բ. Ողն, Նախագահ Հայտարարեցաւ որպէս նաև, երկրորդ ինքնամուտ մը յնդկաշտաւ և պատգամեց քաղաքականութեան: Թուրքերը այս կերպով իրենց միտքներն և միտածութեան ի՞նչ կ'ընեն ապագային:

Յուսողիկայ Կիպրոսի, Դեկտ. 13, պիտի ընտրուի Համարաց, Նախագահը, Կոչմերս, ինչի համաձայն են Մակարիոս Բ. և Կիպրոսի Ծ. Բիշի:

Կիպրոսի կոչմերս ալ երկու Կիպրոսի իրարմէ: Գրաւ և շարժում մէջ մեծ միջնորդները ընդին և քաղաքներն պարզեցին, Կիպրոս և Կիպրոսի ալ պատահեցաւ:

Հայեր և ուրիշ քրիստոնէականներն Կիպրոսի կը կոչմերս մըն մըն ի՞նչ ինքնամուտ պիտի աճե՞նաւ յետոյ: Կիպրոսի Կիպրոսի յետոյ Մակարիոս Բ. և ի՞նչ այդպէս ըլլար, Կիպրոսի կը շարժում և անպատասխանութեան հետոյ: Հիմա կոչմերս ի՞նչ արարելու են: Կիպրոսի կը իրարմէ և Կիպրոսի կը իրարմէ ալ, բնական և որ պիտի ուղեւ անմեղ ալ որի՞նչ քրիստոնէականութեան քաղաքներ:

Անոնցմէ անմեղ Կիպրոս և Կիպրոսի, անմեղութեան պատգամ և իր յարմար գտնելով քաղաքացի: Անոր բաժնիք չկայ: Բայց միտք մը մասին խոսելով, Կիպրոսի կը իրարմէ և Կիպրոսի կը իրարմէ: Համար մտաւոր և հարապատասխանութեան

ՄԻ ՄԻՈՒՆԱԲ

1918 Մայիս 20-ին Կիպրոսի
Հայ Կիպրոսի
1920 Նոյ. 20-ին անհայտն քաղաք
Հայտարարութեան

ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ

Հայտարարութեան Կիպրոսի
Կիպրոսի Կիպրոսի Կիպրոսի
Կիպրոսի Կիպրոսի Կիպրոսի
Կիպրոսի Կիպրոսի Կիպրոսի

Կիպրոսի Կիպրոսի Կիպրոսի
Կիպրոսի Կիպրոսի Կիպրոսի
Կիպրոսի Կիպրոսի Կիպրոսի
Կիպրոսի Կիպրոսի Կիպրոսի

Կիպրոսի Կիպրոսի Կիպրոսի
Կիպրոսի Կիպրոսի Կիպրոսի
Կիպրոսի Կիպրոսի Կիպրոսի
Կիպրոսի Կիպրոսի Կիպրոսի

Կիպրոսի Կիպրոսի Կիպրոսի
Կիպրոսի Կիպրոսի Կիպրոսի
Կիպրոսի Կիպրոսի Կիպրոսի
Կիպրոսի Կիպրոսի Կիպրոսի

Կիպրոսի Կիպրոսի Կիպրոսի
Կիպրոսի Կիպրոսի Կիպրոսի
Կիպրոսի Կիպրոսի Կիպրոսի
Կիպրոսի Կիպրոսի Կիպրոսի

սակայն, ի պատասխան «դուրսէն եւ ներսէն» եկող այդ փափաքներուն, Յենարան կը յայտնէ թէ «մեր ներկայ միջոցները բաւարար չեն», խոստանալով որ կարելիութեան պարագային «առանց վարանելու» պիտի առնուի այդ քայլը: Եւ իրապէս, «միջոցները բաւարար չէին»: Արդարեւ, առաջին տարուան վերջին թիւին մէջ, Կեպենիկան

կը գրէ, թէ «մեր նախատեսածէն աւելի եղան առաքումի, թուղթի եւ այլ նիւթերու ծախքերը: Այս պատճառով, ստիպուած ենք Բ. չրջանի 45 թիւի բաժնեգիրնը բարձրացնել 125 շիլինի⁽³⁾: Թող չկարծուի որ դիւրին է այս թերթին հրատարակումին շարունակութիւնը: Արտօնատէրը եւ իր ընտանիքի անդամներն են որ կը կատարեն խմբագրի, սրբագրողի, գրաշարի, առաքման եւ այլ ծանր աշխատանքները...: Նիւթական եւ ֆիզիքական բոլոր հոգերը, մէկ խօսքով, ծանրացած են արտօնատիրոջ եւ իրեններուն վրայ: Բաժանորդներուն վճարածով կը գոցուին նախնական ծախքերը միայն...»⁽⁴⁾:

Կը յայտնուի որ թերթին բաժանորդներուն թիւը 200էն պակաս է. թէեւ զայն «կարդացողներուն թիւը 2000էն պակաս չէ», ու կը հաստատուի թէ ան իր ուղղութիւնն ունենալով հանդերձ՝ անկախ է, թէ «որեւէ կազմակերպութենէ կամ որեւէ անհատէ օգնութիւն չի ստանար եւ ստանալու ալ հետամուտ չէ⁽⁵⁾: Նպատակն է ժողովուրդին ծառայել եւ իր ուժը անկէ ստանալ... Մեր բաժանորդները միջին եւ աղքատ դասակարգի պարզ եւ պատուական մարդեր են»⁽⁶⁾:

Նիւթական դժուարութիւնները կը շարունակուին եւ առաջին տարուան 45-րդ թիւով կը յայտարարուի, թէ «հակառակ մեծ դժուարութեանց եւ անթոյլատու պայմաններուն»՝ ճիշդ է որ թերթը ճամբայ պիտի ելլէ երկրորդ չրջան մը, սակայն՝ «Յայտնել կ'ուզենք... որ թերթը հազիւ 6 ամիս կրնայ լոյս տեսնել՝ եթէ վճարող բաժանորդներու թիւը նուազագոյն 300-ի չհասնի...»⁽⁷⁾: Բաժանորդագրութեան արշաւի մը կը ձեռնարկուի՝ փրկելու համար թերթը փակուելէ: Նման ահազանգ մը կը հնչեցուի նաեւ տարի մը ետք, երբ կը յայտարարուի, թէ «կը խնդրուի Գ. չրջանի բաժնեգիրն չդրկել»⁽³⁾. սակայն երկու թիւ ետք, կը ծանուցուի երրորդ չրջանի բաժանորդագրութեան կայացումը:

2.

Յեկարան բացարձակ հայելին կ'ըլլայ կիպրահայ գաղութին⁽⁹⁾ կեանքին ներքին անցուդարձերուն, խօսակցութիւններուն, հարցերուն, մտածումներուն, խնդիրներուն, արտագաղթին եւ առօրեային:

Ան կը ստանձնէ «Հայրենասէր Ճակատ»ի պաշտպանութիւնն ու տարածումը, կը քննէ կիպրական անկախ պետականութեան կազմակերպման համար Լոնտոնի եւ Յիւրիխի մէջ տարուող բանակցութիւնները, տեղ կու տայ Սուրիոյ եւ սուրիահայութեան այդ չրջանի տագնապներուն, եկեղեցական տագնապին, եւ խաղաղարար ճիգեր

կը կատարէ կիպրահայ թեմականի կնճիռին համար, կ'անդրադառնայ հայրենիքին եւ հայրենադարձութեան, կ'ունենայ տեսակցութիւններ: Աւելի ուշ՝ թերթը կը խոստանայ սկսիլ թարգմանաբար տեղեկութիւններ տալ Կիպրոսի սահմանադրութեան մասին: Սփիւռքահայ զանազան համայնքներու, հիմնարկներու⁽¹⁰⁾ գործունէութեան յաճախ պարագայական, երբեմն ալ յարաբերաբար լայն արձագանգ կը հանդիսանայ ան. ազգային-գաղափարական նիւթ կը ջամբէ իր ընթերցողներուն, զարկ կու տայ ընթերցանութեան՝ կապեր հաստատելով Պէյրութի Սեւան եւ Էտլան հրատարակչատուններուն հետ, վաճառքի կը հանէ անոնցմէ ղրկուած Միհրան Տէր Ստեփանեանի, Սեղայի, Լեւոն Վարդանի, Պարոյր Մասիկեանի, Եղիշէ Չարենցի, Խըրմեան Հայրիկի, Վ. Թէքէեանի եւ այլոց գիրքերը, բառարաններ եւ մանկական գիրքեր:

Յեճարանի մէջ կը հանդիպինք Պայֆար (Պոսթոն), Արեւ (Եգիպտոս) եւ Երկիր (Յունաստան) թերթերէն կատարուած քաղուածքներու: Կեպենլեան շատ ամփոփ ձեւով կու տայ թերթին յղուած արտասահմանեան լրատուութիւնը, իսկ երբ յօդուածը կ'երկարի եւ տեղը կը դառնայ անբաւարար՝ ան կը փոքրացնէ յօդուածին տառատեսակը: Երբեմն կը պատահի որ յօդուած մը շարունակուի մէկ թիւ ընդմիջումով:

3.

Յեճարանի սիւնակները առաւելագոյն չափով կը տրամադրուին կիպրահայ կեանքին: Թերթը՝ հանդիսանալով քաղաքական անցուդարձերուն արձագանգը, ծնունդ կ'առնէր կիպրահայ համայնքի պետական կազմաւորման օրերուն, եւ Կեպենլեան կարելի ամէն ճիգ կ'ընէ՝ մղելու հայութիւնը՝ ներգրաւուելու Կիպրոսի քաղաքական կեանքին, թելադրելով որ պատկան մարմինները ստանձնեն իրենց պարտականութիւնները. «Մեր կարծիքով, պէտք է թողուլ որ ժողովուրդը մտածէ թէ ինքնիր գլխուն մնալու ճակատագրուած է փափուկ ժամանակաշրջանի մը մէջ»: Թերթը կը պնդէ նոր կացութեան «յարմարելու» անհրաժեշտութեան վրայ, ի դէմս պետութեան՝ հայ համայնքին իրաւունքներուն եւ պարտականութիւններուն մասին, ու կոչ կ'ընէ «ամէն ինչ իրաց ընթացքին» չթողուլ:

Թերթը հակիրճ ու խիտ տողերով, ցաւով կ'արտայայտուի Կիպրոսէն կատարուող արտագաղթին մասին «...400-000 յոյներէն եւ 120-000 թուրքերէն որքան ալ մեկնին, անոնք չեն տուժեր. բայց կղզիին հայ համայնքը կազմալուծումի վտանգին առջեւ կը գտնուի, — ու կը շարունակէ, — մեկնած են 5-600 հոգի եւ մեկնիլ կը

պատրաստուին նոյնքան աւելի մեծ թիւով սպասողական վիճակի մէջ մարդիկ, որոնք կարծես թէ մտածեն Հայաստան երթալու մասին»⁽¹¹⁾, այլ տեղ մը նշելու համար թէ 800 հայեր մեկնած են Անգլիա կիպրոսէն, եւ աւելցնելու՝ թէ կիպրահայութեան աւելի քան մէկ-հինգերորդը գաղթական է:

Հակառակ անոր որ թերթը կը սկսէր լոյս տեսնել սփիւռքի երկատման ծանր իրադարձութենէն ետք, սակայն կիպրահայ գաղութը նոր կը թեւակոխէր նման վերիվայրումներու հանգրուանը, ուր Յեմարան ուղղութեան մը, առաջնորդող խօսքի մը դերը կը ստանձնէ, եւ բազմաթիւ սիւնակներ կը տրամադրէ ժամանակին ամենատաք նիւթերէն եղող կիպրահայ թեմական ընտրութիւններուն⁽¹²⁾: Նշելով թէ կիպրահայ համայնքը բաժնուած է «Հայրենասէր» եւ «Ազգային» ճակատներու՝ ան կը հաւաստէ թէ թերթին սկզբունքն է արդարութեան հետ ըլլալ:

Այսուհանդերձ, թերթը կը ջանայ չափաւորական ըլլալ եւ հեռու մնալ ամբողջականութենէ եւ ծայրայեղ հատուածականութենէ: Ողջխոհութիւնն ու ողջմտութիւնը կը գերիշխեն Յեմարանի մէջ, ուր կը բանաձեւուի էջմիածնի Մայր Աթոռին տրուող ընդհանրական կաթողիկոսութեան տարազումը, իսկ կիպրոսը կը նկատուի կիլիկեան կաթողիկոսութեան թեմ, հակառակ որ թեմական ընտրութիւններուն արդիւնքը կրնար այլ ուղղութեամբ տարազում մը թելադրել թեմական այս հարցին, թերեւս:

Կիպրոսի անկախութեան հռչակումէն առաջ իսկ գոյութիւն ունեցող հատուածականութեան սրումին այլ առիթ կը ծառայէ Պետական Ներկայացուցիչի ընտրապայքարը, զոր Պերճ Թիւլպեան կը շահի Վահրամ Լեւոնեանի դիմաց՝ 861ի դէմ 1364 քուէով:

Այս բոլոր եռեւեփումին մէջ, երբ կիրքերը լիարժէք տէրն են կացութեան⁽¹³⁾, թերթը — բանականութեան հնչեղ ձայնով — կը ծառանայ յայտարարելու, թէ. «Լաւ կ'ըլլայ որ հրաժարինք այս կարգի անօգուտ վէճերէն եւ իրական ազգային եկեղեցական միացեալ ճակատ մը կազմենք Կիպրոսի մէջ», կամ՝ հարցադրելու, թէ «աշխարհ դէպի խաղաղութիւն կ'ընթանայ: Մենք դէպի խռովութիւն ինչո՞ւ երթանք»⁽¹⁴⁾: Աւելի հեղինակութիւն եւ կշիռ տալու համար իր տեսակէտներուն, Յեմարան երբեմն կը յուշէ իր խմբագիրին անցեալի դերէն ու դիրքէն՝ իբրեւ ներկայի... յարգելի ազգայիններու իւրաքանչիւրէն քանի մը չապիկ աւելի հինցուցած մարդու փորձառութեամբ, երբեմն կը դիմէ լոգունացներու՝ ժողովուրդով, ժողովուրդին հետ, ժողովուրդին համար, կամ՝ ամբողջ աշխարհը շահելէն լաւ է ժողովուրդը շահիլը: Եւ հուսկ, Յեմարան՝ ցաւազարուութեան հաս-

նող յուսաբեկութեամբ, ականատես՝ տիրող այլամերժութեան, կ'առաջարկէ սուրճ խմել... միայն ու միայն միասին ըլլալ, սուրճ խմելու չափ...:

4.

Յեմարանի վարկին ի նպաստ կը խօսի նաեւ այդ շրջանի այլ խնդրի մը՝ Երուսաղէմի Պատրիարքարանի տագնապին իր մօտեցումը: Արդարեւ, նախանձախնդիր եւ ջերմ պաշտպան մը ըլլալով հայ եկեղեցւոյ՝ Յեմարան նկատի չ'առնե՞ր Պատրիարքութեան դիրքը էջմիածին-Անթիլիաս տագնապին մէջ, ու սկզբունքային կարծրութեամբ կը գրէ թէ «բռնութիւնը փրկութիւն չի խոստանար Եղիշէ Սըրբազանին: ... Իր ուխտը ծառայել էր եկեղեցիին, ո՛չ թէ տիրել անոր՝ դաւով ու զէնքով: Եկեղեցիին տէրը Քրիստոսն է եւ մեր ժողովուրդը պիտի գիտնայ, գիտնալո՞ւ է, պաշտպանել Քրիստոսաւորուր այս սուրբ հաստատութիւնը ոչ միայն Եղիշէներուն, այլ զանոնք մեղանշելու մղող ամէն տեսակ սատանաներուն դէմ»⁽¹⁵⁾:

5.

Յեմարան խանդավառ, ոգեւորիչ ու յուսադրող տողեր կը յատկացնէ հայրենիքի վերելքին եւ թարգմանը կը հանդիսանայ այդ օրերուն Հայաստան մեկնիլ փափաքող կիպրահայերու, կը մղէ զանոնք շարժելու, յաճախ միտումնաւոր վերնագրերով կը բորբոքէ կիպրահայ հայրենասիրական զգացումները՝ «Սիրտ առէք հայեր, լա՛ւ օրերու նախօրեակին ենք»⁽¹⁶⁾, կամ՝ «Հայաստանեան լուրերը յուսադրիչ են միշտ»⁽¹⁷⁾, կը կատարէ հայրենական լրատուութիւն՝ «միամտօրէն» հարցնելով, թէ «եթէ գացող-վերադարձող մը ինքզինք ամենաերջանիկը նկատէ, հոն մնացող եւ հոն (Հայաստան — Ա.Տ.) ապրողները որքա՞ն երջանիկ համարելու են իրենք զիրենք»⁽¹⁸⁾, այլ տեղ մը գրելու համար, թէ «բախտաւոր են Լիբանանի եւ Եգիպտոսի հայ համայնքները, որոնք Նոյեմբերին իրենց մէջ պիտի ունենան Հայաստանի երգի ու պարի խումբերը: Տառօսը մեզի»⁽¹⁹⁾: Յաջորդող թիւերէն մէկուն մէջ, Յեմարան կը յայտնէ թէ 140 կիպրահայեր կը մեկնին Պէյրութ, մասնակցելու համար հայրենի երգի եւ պարի երկու ելոյթներուն, հուսկ գրելու համար, թէ Հայաստանի Ֆիլհարմոնիայի Համոյթը 29 եւ 30 Սեպտեմբեր ու 1 Հոկտեմբեր 1960-ին ելոյթներ պիտի ունենայ Կիպրոսի մէջ, եւ աւելի ետք դիպուկ կերպով մատնանշելու, թէ «մեր թերթին ծաւալի փոքրութեան ցաւը ո՛չ մէկ ատեն

եւ ո՛չ մէկ առիթով այնքան խորապէս զգացինք, որքան Հայաստանի Ֆիլհարմոնիայի Անսամպլին Կիպրոս հասած օրերուն եւ Կիպրոսի մէջ անոր ունեցած ելոյթնրուն առջեւ»⁽²⁰⁾։

Պատահական չէ, որ Յեմարանի սիւնակներուն մէջ առաջին լուսանկարը լոյս կը տեսնէ 6 Օգոստոս 1961-ին եւ կը պատկերէ ըսփիւռքահայ հիւրեր, որոնք ստորագրութիւն կ'առնեն նախագահ Շ. Առուչանեանէն։ Երկրորդ նկարը (29 Մարտ 1962-ի թիւով լոյս տեսած) դարձեալ հայրենական է եւ կը պատկերէ Երեւանի Արովեան փողոցը։

11 Օգոստոս 1962-ի թիւով Յեմարան կը ներկայացնէ շաբաթ մը առաջ 372 կիպրահայերու⁽²¹⁾ Հայաստան մեկնումը, եւ նշելէ ետք որ անոնց թիւը աւելի էր ու միայն կէսը կրցեր էր մեկնիլ՝ կը յայտնէ թէ անոնցմէ 67 ընտանիք հաստատուած են Կիրովականի եւ 13՝ Լենինականի մէջ։

Յեմարանի մասնակցութիւնը ներգաղթի ձեռնարկին աւելի կը շեշտուի իր կողմէ հաստատումովը Ներգաղթի Նուիրատուութիւններու Ֆոնտին եւ արձագանգումովը Սուրիոյ, Իրանի եւ Եգիպտոսի մէջ կայացած ներգաղթի ձեռնարկներուն։

6.

Յեմարանի ամէնէն չահեկան կողմերէն են օգտագործուած լեզուն եւ ոճը. ժողովրդախօսակցական, պարզ, պատկերաւոր, թափանցիկ, ինքնաբուխ, խիտ, կարճառօտ, ոչ գրքային եւ երբեք՝ հասարակ են անոնք։ Կը հանդիպինք յոգնակերտ «ք»ին եւ շարունակական ներկայի «կոր»ին, շաբթ մը նուազ գործածուող բառերու, ինչպէս՝ ողորմաղերս, յոռեշինել, տարախոհութիւններ, բերկրառիթ, սրտագեղ, զէնընկեցութիւն, առատամատոյց, կը ցնծերգէր։

Բացսիրտ խօսքի եւ խօսակցութեան բեմը կը դառնայ թերթը՝ գէթ Հ.Բ.Ը.Մ.ի շրջանակին միտքերուն եւ մտածումներուն Կեպենլեանի խմբագրումներով։ «Մարդ սխալական է։ Մենք բացառութիւն չենք կազմեր։ Բայց կրնանք ըսել, թէ միշտ աշխատած ենք եւ կ'աշխատինք ճշմարտութիւնը փնտռել եւ արդարութիւնը պաշտպանել»⁽²²⁾։ Կուռ է թերթին տրամաբանութիւնը եւ կը հակի հանդարտութեան, համախոհութեան, փոխզիջողութեան։

Մէկ-թերթեայ Յեմարանի առաջին թիւը լոյս կը տեսնէ 7 Մայիս 1959-ին, ապա՝ 17-29-12 Մայիս⁽²³⁾, 1-8-19-26 Օգոստոս, 30 Սեպտեմբեր, 15-22-29 Հոկտեմբեր, 10-24, Նոյեմբեր, 2-10-21-31 Դեկտեմբերին, 6-18 Յունուար 1960-ին, ապա՝ 3-11-19-25 Փետրուար, 8-14-22-30 Մարտ, 8-16-23 Ապրիլ, 1-9-17-26 Մայիս, 9-24 Յունիս 1-9-18-25 Յուլիս, 1-9-20 Օգոստոս եւ 45-րդ թիւը՝ 7 Սեպտեմբեր 1960-ին:

Բ. չրջանի առաջին թիւը լոյս կը տեսնէ 19 Սեպտեմբեր 1960-ին, ապա՝ 8-19 Հոկտեմբեր, 3-15-29 Նոյեմբեր, 14 Դեկտեմբեր, 1-16 Յունուար 1961, 2-11 Փետրուար, 21 Մարտ, 2-9-15 Ապրիլ, 7-21 Մայիս, 3-15-25 Յունիս, 3-13-31 Յուլիս, 6-20 Օգոստոս, 2-24 Սեպտեմբեր, 13-30 Հոկտեմբեր, 19-29 Նոյեմբեր, 30 Դեկտեմբեր, 6-24 Յունուար 1962, 6-14-27 Փետրուար, 15-29 Մարտ, 9-21 Ապրիլ, 1-21 Մայիս, 9 Յունիս եւ 45-րդ թիւը՝ 27 Յունիս 1962:

Գ. չրջանի առաջին թիւը լոյս կը տեսնէ 29 Յուլիս 1962-ին, ապա՝ 5-13-23 Օգոստոս, 11-21 Հոկտեմբեր եւ վերջին՝ 7րդ թիւը՝ 2 Նոյեմբեր 1962:

Ամփոփելով, 43 ամիսներու ընթացքին, հազուադէպօրէն յարգելով պարբերականութիւնը, լոյս կ'ընծայուի Յեմարանի 97 թիւ, որոնցմէ երկուքը՝ իբրեւ յաւելուած⁽²⁴⁾:

8.

Յեմարան ծնունդն էր իր ժամանակին: Ան արդիւնքն էր նաեւ առկայ ազգային եւ համաշխարհային իրադարձութիւններու դրդած մարդկային ուժի լարումին:

Սակայն, հակառակ իր գտած լայն արձագանգին, թերթը՝ զինք նախորդող կիպրահայ ալլ թերթերու⁽²⁵⁾ պէս, չվերածուեցաւ շարժումի, չարմատաւորուեցաւ, թերեւս որովհետեւ զինք սնուցանող կիպրահայ գաղութը պարագաներու բերմամբ անկայուն չըջանաւ մը կը թեւակոխէր՝ տեղաշարժերով յատկանշուող: Ահա թէ ինչու՝ Յեմարան մնաց անհատական նախաձեռնութիւն մը, ու չիջեցաւ, երբ անոր ոգին՝ խմբագիր Սեդրակ Կեպենլեան դատապարտուեցաւ անկողնային հիւանդութեան ու մահացաւ կարճ ժամանակ ետք:

Այն փաստը, թէ անցնող շուրջ երեսուն տարիներուն, գրեթէ անկարելի եղած է վերստին ոտքի կանգնեցնել Յեմարանը կամ անոր նման թերթ մը կիպրահայ համայնքին մէջ, արդէն իսկ ապացոյցն է Յեմարանի խմբագիր, բազմավաստակ Ս. Կեպեկեանի գերմարդկային աշխատանքին եւ ճիգին, մարդու մը, որուն կեանքի վերջալոյսին անոր «կարապի երգ»ին իրագործումը եղաւ Յեմարանը, մինչ ան իր երիտասարդ տարիները լեցուցեր էր ազգային, քաղաքական եւ պետական ցարդ չփաստագրուած գործունէութեամբ:

Ա. ՏԱԳԷՍԵԱՆ

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. *Յեմարան* շաբաթաթերթ, Նիկոսիա, 7 Մայիս, 1959: Այսուհետեւ՝ կը նշուի միայն իրրեւ *Յեմարան*:
2. *Յեմարան*, 1 Օգոստոս 1959:
3. Փոխան նախորդ շրջանի 100 շիլինգի:
4. *Յեմարան*, 9 Օգոստոս 1959: Կեպեկեան խմբագրատուն կը գտնուէր ամէն օր կէսօրէն ետք ժամը 3էն 9, քացի Կիրակի օրերէն, իսկ կէսօրէն առաջ հայերէն կը դասաւանդէր Թերրա Սանթա Քոլէճին մէջ: Թերթին հատավանդը կը կատարէր Կարապետ Տէլիրմենեան, ապա՝ Մկօ Օտապաշեան:
5. Յետագային եւս կը վերահաստատուի. տես՝ *Յեմարան*, 30 Դեկտեմբեր 1961:
6. *Յեմարան*, 9 Օգոստոս 1959: Հիմնադրութեանէն ինչ մը շաբաթ ետք, թերթը կը յայտարարէ թէ «*Յեմարան* ուրիշ թերթերուն նման փոխտեղ չունի: Իր գոյութիւնը կը պահէ եւ պիտի պահէ, անոր համար որ արտօնատէրը թէ՛ կը խմբագրէ, թէ՛ կը շարէ եւ թէ՛ կը տպէ...»: Տես՝ *Յեմարան* 29 Մայիս 1959:
7. *Յեմարան*, Սեպտեմբեր 1960:
8. *Յեմարան*, 21 Մայիս 1962:
9. Այդ օրերուն կիպրահայ համայնքը կը հաշուէր շուրջ 4000 հոգի եւ կը հանդիսանար փոքրամասնութեանց գլխաւոր տարրը:
10. Ինչպէս՝ Գալուստ Կիւլպենկեան Հիմնարկութիւն, Ամերիկայի Հայ Աւետարանչական Միութիւն եւ այլն:
11. *Յեմարան*, 19 Փետրուար 1960:
12. Կիպրոսի մէջ բնական ընտրութիւնները տեղի ունեցան 1959-ի վերջաւորութեան:
13. Անոր վնասը կը կրէ *Յեմարան*ը եւս, որուն «տպարանին վրայ գործուած յարձակումը կոտորեց մեքենան, տարտղնեց *Յեմարան*ի էջերը [եւ] տակն ու վրայ ըրաւ մեր աշխատանոցը»: Տես՝ *Յեմարան*, 8 Մարտ 1961:
14. *Յեմարան*, 18 Յունուար 1960:
15. *Յեմարան*, 30 Հոկտեմբեր 1960:
16. *Յեմարան*, 26 Օգոստոս 1959:
17. *Յեմարան*, 22 Հոկտեմբեր 1959:
18. Նոյն:
19. *Յեմարան*, 24 Նոյեմբեր 1959:

20. *Յենարան*, 30 Հոկտեմբեր 1960:
21. Ընդամենը 80 ընտանիք:
22. *Յենարան*, 9 Օգոստոս 1959:
23. Տպագրական սխալ մը կայ այստեղ, որովհետեւ վերոյիշեալ թուակիրները ըովանդակային յաջորդականութիւն մը ունին 17-29-12 համապատասխանութեամբ:
24. Առաջին յաւելումը կը կրէ 1 Օգոստոս 1960 թուականը եւ լոյս կը տեսնէ աւելի փոքր ծաւալով՝ 23-30.5 սմ., որուն միայն առաջին էջը տպագրուած է ու նուիրուած կիպրահայ համայնքի Պետական Ներկայացուցիչի ընտրապայքարին, մանաւանդ՝ ի պատասխան «եղծագործուած» արտայայտութեան մը, թէ *Յենարան* պաշտպանած է վահրամ Լեւոնեանի բեկնածութիւնը ի հեճուկս Պերճ Թիւլպեանի, մինչ իրականութիւնը հակառակն էր:
Երկրորդ յաւելումը՝ 19 Յունիս 1961 թուակիր, լոյս կը տեսնէ *Յենարան*ի սովորական՝ 28-30 սմ. չափով, որուն նոյնպէս միայն առաջին էջը տպագրուած է ու նուիրուած՝ Վիսննայի գագաթի ժողովին, որ կը կայանար մաթագահներ Քենետիի եւ Խրուշչեւի միջեւ:
25. *Յենարան*էն առաջ Կիպրոս ունեցեր էր *Արաքս*, *Նոր Արաքս* եւ այլ նալատագրակից թերթեր:

THE HENARAN WEEKLY

(SUMMARY)

ANDRANIK TAGESSIAN

It was in the May of 1959 that the first issue of the **Henaran** (The Support) was published in Nicosia, Cyprus. It was edited by Sedrak Kepenlian, who, besides editing the only Armenian weekly of Cyprus then, also taught at the Terra Santa College of Nicosia. In fact, all the work of writing, editing, setting, printing and mailing of the weekly was a family affair.

The weekly dealt with almost all the possible problems of the Armenian Community of Cyprus. It was an open arena to all sorts of Armenian national, religious, social, educational and political clashing questions which definitely effected the communal life of the Cypriot Armenians.

The author of the article selects a few of these questions and presents them as they were offered by Kepenlian. Thus he analyzes the internal and social frictions of Cypriot Armenians, the parliamentary elections vis à vis the Armenian Community, the Armenian exodus towards Great Britain, Canada and the U.S.A., the crisis at the Armenian Patriarchate of Jerusalem, the social and cultural relationship between the Armenians of the Armenian diaspora and the Republic of Soviet Socialist Armenia, and the last, but not the least, the repatriation of Cypriot Armenians to their fatherland, Soviet Armenia.

Of a very short duration was the life span of the **Henaran**, and most probably this was the major reason why, as Mr. Tagessian concludes, it could not take roots and was unable to create any movement in the everyday life of the Cypriot Armenians, and in just a few years later, in the June of 1962, it came to an end with the death of the editor, Sedrak Kepenlian. Yet, in spite of this fact, the **Henaran** stands as a bold expressions of the Armenian press in such a small colony as the Cypriot Armenian Community was. Kepenlian had published just 97 issues of it.

